

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio II. De Natura, Requisitis, Dispositionibus variis & actu matrimonii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

SECTIO II.

DE

NATURA, REQUISITIS, DISPOSITIONIBUS VARIIS ET ACTU MATRIMONII

CAPUT I.*De Natura & requisitis essentialis Matrimonii.*

Matrimonii nomine quatuor potissimum significari solent. *Primum* est ratio contractus quo contrahentes sibi invicem jus in proprium corpus ad prolem generandam actualiter tradunt & hoc vocatur matrimonium legitimum. *Secundum* est ratio Sacramenti a Christo Domino appositae contractui matrimoniali inter baptizatum in Christo, unde virtutem conferendi gratiam habituales digne, ac vere contrahentibus acceptam & hoc appellatur matrimonium ratum inter Christianos. *Tertium* est obligatio indissolubilis & griter cohabitandi, fidem conjugalem servandi, debitum reddendi, prolem educandi, & invicem in ferendis connubii oneris sese adjuvandi & hoc dicitur vinculum perenne matrimonii. *Quartum* est ipsum exercitium commercii carnalis seu copulae in ordine ad prolem procreandam & hoc denique nuncupatur matrimonium consummatum.

Matrimonium sub prima significatione consideratum definitur a Doctore Angelico, & aliis, quod sit *viri, ac mulieris conjunctio maritalis, inter legitimas personas, ad individuum vitæ consuetudinem retinendam instituta.* Dicitur primo *conjunctio*, quo nomine significatur vinculum in conjugibus ex contractu inito remanens, & perpetuo durans: alia siquidem, uti actualis consensus, ejus signum exterius, ratio Sacramenti, & ipsa nuptiarum consummatio transeunt. Dicitur *secundo maritalis*: quoniam alia pactio- num genera, quibus viri & mulieres obligantur, ut mutuam sibi operam præstent, vel pretii, vel alterius rei causa, a matrimonii ratione prorsus aliena judicantur. Dicitur *tertio. Viri & mulieris*, ad excludendam scilicet polygamiam veteribus judæis permissam, legis autem Evangelicæ tempore omnino prohibitam. Dicitur *quarto inter legitimas personas*: quoniam, qui a nuptiarum conjunctione legibus seu naturalibus, seu positivis exclusi sunt, ad justa matrimonii fœdera ineunda apti esse non possunt. Dicitur *quinto ad individuum vitæ societatem retinendam instituta.* Quibus verbis denotatur matrimonii indissolubilitas omni jure cum naturali, tum positivo stabilita.

Matrimonium sub secunda significatione acceptum defini potest, quod sit *signum sensibile conjunctionis Christi cum Ecclesia, a Christo institutum, promissionem habens gratiæ, personas legitime conjunctas, ad individuum vitæ societatem unientis.* Cum enim Christus Dominus vellet

veller arctissimæ illius necessitudinis, qui ei
 Ecclesia intercedit, suæque erga nos imensa cha-
 ritatis certum aliquod signum dare, tanti my-
 stic Divinitatem hac potissimum maris, & fra-
 næ sancta conjunctione declaravit; quod quidem
 aptissime factum esse, ex eo intelligi potest, quod
 ex omnibus humanis necessitatibus nulla inter
 homines magis, quam matrimonii vinculum
 constringat, maximaque inter se vir, & uxor
 charitate, & benevolentia devincti sint: ar-
 idcirco fit, ut frequenter sacræ Litteræ nuptia-
 rum similitudine divinam hanc Christi, & Ec-
 clesiæ copulationem fidelibus ante oculos po-
 ponant.

Matrimonium sub utraque hac priori spe-
 cificatione definitum essentialiter involvit ea, quæ
 sub aliis duabus significationibus importantur:
 agitur enim hoc loco de matrimonio inter Chri-
 stianos legitime contracto. Porro ad tale ma-
 trimonium & licite, & valide contrahendum præ-
 necessario requiruntur; & imprimis quidem
 omnia ad contractum matrimonialem licite per-
 gendum prærequiruntur, quæ paulo ante ad
 citam sponsaliorum celebrationem requiri dictum
 fuit (a). Præterea, cum matrimonium inter
 Christianos a Christo ad prærogativam Sacramen-
 ti fuerit sublimatum, reverentia sacrosanctis Ec-
 clesiæ Sacramentis debita exigit, ut fideles
 tam conjugalem in statu gratiæ suscipiant.

(a) De matrimoniis sine consensu Parentum con-
 tractis Consuli debet vel maxime eximium opus
 Benedicti XIV. R. P. de Synod. dioces. lib. 7. c. 3.

pariter, quæ ad valorem sponsaliorum necessaria sunt, ad matrimonium valide contrahendum, veluti quædam præambula, indispensabiliter requiruntur; insuper sacra Synodus Tridentina ad evitandas malorum hominum fraudes quasdam solemnitates, de quibus infra sermo erit, præscripsit, sine quibus matrimonia declaravit esse invalida.

Ut requisita essentialia ad valorem matrimonii rite dignoscantur, matrimonium ex una parte ut Sacramentum, & ex altera ut contractus considerari debet; ad matrimonium, ut est Sacramentum, essentialiter tria requiruntur, scilicet materia, forma, & minister: patet hoc ab inductione cujusvis Sacramenti. Materia matrimonii sub hac consideratione duplex distinguitur, remota una, & altera proxima, priorem constituunt ipsa sponsum corpora in contractu celebrando tradenda: posterior est reciproca corporum traditio in celebratione expressa. Forma est ipsa corporis traditi reciproca acceptatio per assensum expressa; sic enim Divus Thomas *quæst.* 42. *Supplem. art. 1. ad 1.* docet: *Verba, quibus consensus exprimitur matrimonialis, sunt forma hujus Sacramenti.*

Ex doctrina hac Angelica sequitur, ministerium hujus Sacramenti competere ipsis contrahentibus; minister enim, ut in aliis Sacramentis constat, dicitur ille, qui formam pronunciat, contrahentes vero pronunciant formam. Unde addit ibidem S. Doctor: *Non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale. Con-*
sen-

sentit etiam huic sententiæ Concilium Florentinum, quod in Decreto Unionis ita loquitur: *Causa efficiens matrimonii est mutus consensus per verba de præsentibus expressus.* Profecto, si contrahentes ipsi essent ministri, sequeretur, ut non conveniens numquam solvendum; matrimonia enim clandestina inter baptizatos non forent sacramenta, cum illis desit præsentia, & benedictio Sacerdotis: jam autem ante legem Tridentinam ab Ecclesia fuisse acceptata hujusmodi matrimonia, ut sacramenta, certum est. Præterea lex ista pluribus in locis non fuit recepta: proinde ibidem matrimonium careret gratia sacramenti.

Matrimonia per procuratores inter abdicatos inrita valere in ratione contractus etiam post Tridentinam, ferme unanimis tenet veterum virorum assertio: nihilominus conditiones, quas Jus Canonicum cap. finali de Procuratoribus præscribit, exacte sunt observandæ. Una vero hujuscemodi matrimonia etiam valent in ratione Sacramenti, summopere a Theologis controversatur; sententiam, quæ valorem non habet, Durandus, Canus, Cajetanus, & alii præferunt: opinionem vero, quæ valorem adfirmat, tenent Innocentius, Hostiensis, & Paludanus cum pluribus aliis.

Assertio affirmans videtur esse probabilior. Ecclesia enim id genus matrimonia approbando eademque approbando numquam declaravit, ea dumtaxat rata habere ut contractus civilis hoc autem declarare dudum debuisset, ne populus silentio Ecclesiæ decepti gratia sacramenti

in hoc statu apprime necessaria privarentur. Adde, quod nihil desideretur eorum, quæ ad verum Sacramentum necessaria sunt: habetur siquidem materia, & forma, ac insuper Parochi, & testium præsentia (a).

Requisita essentialia matrimonii, prout hoc in ratione contractus attenditur, concernunt consensum eorum, qui nubunt, circa quem nonnulla hic declaranda sunt (b).

Viri

(a) Si quæ forsitan conditiones matrimonio apponantur, standum erit Decreto Gregorii IX. in quo hæc leguntur cap. *Finali*. de conditionibus appolitis: *Si conditiones contra substantiam matrimonii inserantur; puta si alter dicat alteri: contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam honore, aut facultatibus digniorem, aut si pro quæstu ad adulterandum te tradas &c. matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis caret effectu: licet alix conditiones appositæ matrimonio, si turpes vel impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Idem docet Divus Thomas quæst. 47. *Supplem.* art. 5.

(b) Consensus in matrimonium dupliciter considerari potest; vel enim contrahens dat consensum obligandi se oneribus matrimonii, vel dat consensum se oneribus hisce obligandi, & ea implendi: primum requiritur, loquendo de consensu saltem implicito, ad valorem matrimonii, cum voluntas se obligandi sit de essentia contractus onerosi, qualis est contractus matrimonialis: alterum si ex utraque parte adsit, & licitum, & validum erit matrimonium quoad consensum contrahentium.

Viri & mulieris mutuus consensus per verba de presenti requiritur, ut matrimonium verum sit & indissolubile; etenim, si verba tantum essent de futuro, non fieret per ea matrimonium sed fierent solum sponsalia. Hic consensus mutuus esse debet, siquidem matrimonium inter duas personas contrahitur, quarum utraque corpus suum alteri invicem tradit, quod sine verborum consensu fieri nequit: debet quoque consensus hic exprimi verbis, vel signis, quae verborum vicem gerant. Wicelius docuit, interrem consensum sufficere; quia, ut ipse ajebat, Deus, qui cor intuetur, potest interiorem huiusmodi consensum approbare. At Ecclesia hunc errorem damnavit; sequeretur enim contrahi potest matrimonium inter personas longe distitas, quae mutuum alterius consensum invicem ignorarent, incerta proinde & confusa essent matrimonia, unde gravia Ecclesiae & reipublicae incommoda promanarent. Deus profecto cor intuetur, sed in exteriori hominum consensum potest approbare; sed illum in contrahendo matrimonio non approbat; nullum enim inter homines esse verum matrimonium, quod non humano more contrahatur, id est manifesto expressoque consensu, quae exterioribus sane signis declaretur oportet.

Rebecca parentes cum ipsam Isaaco promississent uxorem, dixerunt: *Vocemus puellam, & quaeramus ejus voluntatem* (Genes. 24.). In Numerorum libro de filiabus Salphaad dicitur: *Nubant, quibus volunt, tantum ut suae Tribus hominibus* (cap. ult.). Apostolus Paulus de

vidua loquens ait: *Cui vult nubat* (1. Cor. 7.).
 Ex hisce textibus evincitur, mulierum consen-
 sum ad earum matrimonium omnino requiri;
 multo igitur magis ad hominum matrimonium
 pariter eorum consensus est necessarius; siquidem
 virilis sexus major quam muliebris nobilitas est
 & libertas. Gratianus hæc Nicolai Papæ verba
 refert ad Bulgarorum consulta: *Sufficiat secun-
 dum leges solus eorum consensus, de quorum con-
 junctionibus agitur. Qui consensus si in nuptiis
 solus forte defuerit, cætera omnia etiam cum ipso
 coitu celebrata frustrantur*: ex quibus deinde sic
 concludit: *Cum ergo inter istos consensus inter-
 cesserit, qui solus matrimonium facit, patet hos
 conjuges fuisse* (27. qu. 2.). Responsi sui ra-
 tionem alibi reddit idem Pontifex inquiring:
*Quod enim quis non eligit, nec optat, profecto
 non diligit; quod autem non diligit, facile con-
 temnit* (cap. Præsens 20. qu. 3.). Porro
 oportet ut in matrimonio se mutuo conjuges di-
 ligant colantque, cum matrimonium sit indiflo-
 lubile; hoc vero evenire vix potest, si vir uxor-
 que inviti uniantur, ideoque tunc matrimonium
 grave fit onus & intolerandum, & necessaria li-
 berorum educatio negligitur. Quomodo vero
 conjunctionis Christi cum Ecclesia, quæ omnino
 voluntaria est, figura esset matrimonium, si mu-
 tuus non adesset conjugum consensus?

Eugenius Papa declarat, efficientem matri-
 monii causam esse regulariter mutuum consen-
 sum, qui per verba de præsentis exprimitur: ad-
 ditur autem in hoc Decreto vox *regulariter*, ut
 Godean Theol. Mor. Pars II, L 1 com-

comprehendatur etiam consensus absque verbis præstitus, sed exteriori aliquo signo, imo ipsi interdum silentio; exempli gratia, si interrogata a Sacerdote puella, an Cajum in maritum velit accipere, ipsa pudore impedita fileat.

Verum si alter contrahentium tempore eodem, quo consensum suum verbis declarat, interius non consentiret, atque ita adstantes falleret, profecto nullum coram Deo esset matrimonium; quamvis Ecclesia, quæ de internis non judicat, hujusmodi matrimonium in foro exteriori posset confirmare (*Magister dist. 28. ult. Hugo lib. 2. de Sacram. part. 11. Etiam lib. 4. in dist. 21.*).

Non est tamen necesse, ut hic consensus expresse & formaliter carnalem conjunctionem intendat, siquidem, ut probavimus, absque hujusmodi conjunctione potest matrimonium consistere; sed sufficit, imo requiritur, ut consensus conjugalem vitæ societatem intendat, quæ mutuam unius in alterius corpus potestatem comprehendit.

Neque necesse est, ut conjuges ambo eodem tempore suum consensum declarent; sed sufficit si uterque actualiter consentiat, quamvis non eodem tempore, dummodo ab altero præstitus consensus saltem virtualiter adhuc duret, cum alter contrahens suum pariter consensum præbet quemadmodum in Regum matrimoniis usuve quæ per procuratores passim fiunt.

Juxta Tridentinum Concilium parentum consensus non requiritur; ut filiorum matrimonium sit validum (*Sess. 24. cap. 20.*). Idem docet sanctus Ambrosius inquit: *Consulitur puella non de sponsalibus. Illa enim judicium expediat parentum. Non est enim virginalis pudoris eligere maritum; sed jam desponsata viro de professionis consulitur die (de Virgin.).* Eadem est sancti Thomæ doctrina, qui ait: *Secundum ea, quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo, quia omnes homines natura sunt pares; puta in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, & proli generationem. Unde non tenentur nec servi dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda (2. 2. qu. 104. art. 5.).* In Gallia vero matrimonium ante vigesimumquintum ætatis annum initum a Magistratibus superioribus nullum declaratur; etenim juxta leges & consuetudines Regni vetitum est, absque parentum consensu ante vigesimumquintum ætatis annum matrimonium contrahere: quod quidem valde est rationi consonum. Nam filii, qui ante hujusmodi ætatem parum judicio pollent, a suis illecti cupiditatibus facile possunt ea contrahere matrimonia, quæ & familiæ nobilitate sint indigna, & proprio ipsorum commodo noxia. Honor & reverentia, quam parentibus suis filii debent, ab ipsis exigit ut parentes suos in re tam gravi consulant: parentum quoque interest ad familiæ pacem servandam, ut ipsi nurus & generos eligant. Veteris Testamenti Patriarchas eorum

patribus annuentibus uxores duxisse scimus; voluitque Deus, ut proprium parentum esset officium uxores filiis tradere. Dixit Isaac ad Jacob filium suum: *Noli accipere conjugem de gente Chanaan: sed vade ad domum Bathuel, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui (Genes. 28.).* At Esau duxit uxores Judith filiam Beeri Hethæi, & Basemath filiam Elon ejusdem loci; quæ ambæ offenderant nomen Isaac, & Rebeckæ (Ibid. 26.). Dixitque Rebecca ad Isaac: *Tædet me vitæ meæ propter filias Heth (Ibid. 27.).* Ecclesiasticus patrem sic alloquitur: *Trade filiam, & gratum opus feceris; homini sensato da illam (cap. 7.)* De patrum autem in filias potestate Apostolus Paulus sic loquitur: *Si quis autem turpes se videri existimat super virgine sua, quod sit supra ædulta, & ita oportet fieri, quod vult facere non peccat, si nubat (1. Cor. 7.).* Sanctus Basilius nuptias invitis parentibus factas appellat fornicationes (ad Amphil.). Sanctus Ambrosius ait: *Consultitur puella, non de sponsalibus: illa enim iudicium expectat parentum. Non enim virginalis pudoris eligere maritum (de Virgine.).*

Toletanum III. Concilium vetat, ne virgine puella invitis parentibus nubat (cap. 10.). Tridentinum vero Concilium ait: *Matrimonium inter filios familias sine consensu parentum contractum sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis semper prohibita est, atque prohibuit (Sess. 24. c. 1.).*

Itaque filii familias cavere debent, ne in-
vis parentibus matrimonia contrahant, non so-
lum quia irrita hæc esse declarabuntur, ipsique
propterea exhæredari merentur; verum etiam
quia sic contrahentes parentibus injuriam irro-
gant, grave aliis scandalum præbent, & familiæ
suz pacem turbant.

Animadvertendum tamen est, matrimonia
sine parentum consensu contracta Concilium ir-
rita non declarasse, quemadmodum nulla fore
jussit matrimonia clandestina; contingere enim
potest, ut plus prudentia valeat filius quam pa-
ter, adeoque ad sibi uxorem eligendam ipse sit
aptior: fieri quoque potest, ut parentes sint
hæretici, filiosque suos velint cum hæreticis ini-
re matrimonia; vel ut nimis sint avari, nec
puellis congruam dotem assignent, nec liberis
pro generis convenientia tribuant; vel tandem
ut filiorum aliquem præ reliquis diligant, quos
ideo a contrahendo matrimonio impediunt. In
omnibus hisce casibus non prohibet Ecclesia, ne
filii matrimonium contrahant, etiamsi parentes
consentire recusent, postquam eorum consensum
filii reverenter petierunt. Porro Galliæ leges &
consuetudines legi seu permissioni Ecclesiæ non
sunt contrariæ; sed illam solummodo limitant
prohibendo videlicet, ne filii ante vigintiquin-
que ætatis annos sine positivo & expresse paren-
tum consensu matrimonia contrahant, ita ut
hujusmodi matrimonia sint invalida. Verum
ubi ad ætatem istam adolescentes pervenerint,
ipsis permittit etiam sine parentum consensu ma-

rimonia, dummodo eosdem de propria debitatione certiores faciant, ut debitus parentibus seruetur honor, & ne ipsi hereditate priventur.

Debent igitur parentes filiorum suorum matrimonii mature consulere, ne filii vitiis se tradant, vel puellæ illegitimis amoribus indulgeant. Non tenentur sane ipsi suis se bonis spoliare, & filii matrimonium contrahant; debent tamen honestas expensas imminuere, & parce vivere, illis consulant, in quibus se sperant etiam profutura victuros.

CAPUT II.

De variis dispositionibus ad matrimonium bene inchoandum, tum bene continuandum conducentibus.

Exposita matrimonii natura, iisque omnibus quæ ad illud & licite & valide contrahendum requiruntur, breviter declaratis, superius ut, cum aliunde de matrimoniis Christianorum nobis præcipuus sermo sit, regulæ quædam salutares afferantur, quarum adminiculo conjugalis pie & meritorie inchoetur, ac breviter etiam a quolibet fidei continuetur; in finem isto capite dispositiones quædam salutares ad optime auspicianda connubia proponuntur: dispositiones allatas sequentur monita nulla utilissima, quibus, quomodo in matrimonio vivendum sit, clare docetur.

Sanctæ dispositiones, quibus junior Tobias ad contrahendum matrimonium accessit, me hortantur, ut de illis verba faciam, quas matrimonio ineundo præmittere debent Christiani. Utilis omnino ac necessaria est ista dispositio nostro potissimum ævo, quando fidelium plerique aut ex cupiditate, aut ex avaritia, aut ex vanitate matrimonio copulantur, quin Sacramenti hujusce dignitatem ullo modo considerent.

Primo igitur qui nupturi sunt, Deum enixe orent, & consulant, ut ejus voluntatem in tam gravi negotio cognoscant. Etenim cum matrimonium sit indissolubile, totaque vita in eo sit transigenda, sancte in eo vivat oportet, qui matrimonio junctus est, ut æternam vitam consequatur. Porro hæc extra vocationem suam vix obtineri potest; ideoque etiam ad matrimonium recte ineundum Dei vocatio requiritur, ejusque gratia, ut sancte in matrimonio vivatur; suam autem gratiam iis tantum Deus concedit, quos ad talem statum vocavit. Sane ad matrimonium vocatio non adeo est necessaria, quam vocatio ad Sacerdotium; attamen ad matrimonium quoque vocatio requiritur, quæ dupliciter potest cognosci, videlicet vel a Deo in oratione, vel a prudente, pio, doctoque homine; qui matrimonium suadeat. Ut vero recte & utiliter ista Deo fiat oratio, debent nupturi sepositum aliquem locum deligere, ubi a curis aliis soluti huic unice negotio vacent, Deique lumen opemque implorent. A sæculi strepitu expedit recedere, ut Dei vox facilius audiatur, quemadmodum nos

ille admonet per Prophetam: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus* (Osee 2.) In veteri lege ex arca fœderis sua Deus dabat sponsa; reposita autem erat arca in interiori templi parte a duabus aliis separata, quo solus intrabat semel in anno summus Sacerdos: hinc discant Christiani Deum in solitudine loqui, non in strepitu & tumultu. In hac autem solitudine vacuum sit cor hominis, & ad Dei accipiendum lumen plane paratum; nam qui Deum ita consulit, ut proprium velit impleri propositum, hic fide Deum colit, nec divinum vere expectat responsum. Dicendum est cum Samuele: *Loquere, Domine, quia audit servus tuus*; & responsio non extorquenda, sed expectanda. Oportet igitur simplicem Deo offerre voluntatem ad utrumlibet paratam, quotiescumque de contrahendo matrimonio est deliberandum.

Verum quia facile falli possumus, & non divina vocis amoris proprii vocem sequi, oportet ut pius, doctus, & prudens vir in hoc negotio consulatur. Pius, ut nobis per ejus Deus loquatur; doctus, ut consulentis indolentem necessitatem, & utilitatem cognoscat; prudens, ut tempus aliasque circumstantias consideret, quæ ad utile præbendum consilium magis sunt opportuna.

Altera dispositio est honestas finis, ob quam matrimonium eligitur; in hoc enim sapius precavetur. siquidem plerumque matrimonium contrahitur, vel ut pinguis dos accipiatur, vel ut cum potentibus familiis conjunctio fiat; vel ut

propria cupiditas expleatur. Si avaritia matrimonium consulit, quis ex tam mala radice fructus utilis prodibit, cum avaritiam malorum omnium radicem appellet Apostolus? Hanc veritatem optime noverunt Ethnici, qui locupletem uxorem ingens malum vocarunt.

Si ex vanitate matrimonium initur, mundanum est matrimonium, tamquam ex spiritu mundi profectum, qui spiritus cum inconstans sit & quietis impatiens, non est mirandum, si ab hujusmodi matrimoniis pax & concordia abest.

Sed omnium pessimus finis est, qui propriae servit concupiscentiae: *si enim, inquit sanctus Augustinus iniquum est aviditate possidendi transgredi limitem agrorum; quanto est iniquius libidine concumbendi subvertere limites morum?* Junior Tobias, ut diximus, Deum alloquens ait, se non luxuriae causa uxorem accipere, propterea mortem vitavit, qua alii Saræ mariti fuere a demone sublati. Conjugalis castitas, quam christiani conjuges servare debent, propria est hujusce Sacramenti gratia; sed illa se reddunt indignos, qui tamquam belluæ nubunt, & idcirco omnimodæ intemperantiæ in matrimonii usu habenas laxant.

Tertia dispositio est, ut vir proprium corpus castum uxori suæ tradat, non fœdatum aut corruptum; inter uxorem enim & maritum mutua justitia statui debet, & quemadmodum vir corruptam nollet ducere, sic incorruptam virum mulier jure exigit. Matrimonium est animorum corporumque societas; & sicut maritus ab alterius

rius fœminæ amore liberum animum debet
 ri tradere, ita & corpus nulla luxuriæ contem-
 ne pollutum. Quamobrem Casuistarum quorundam
 detestanda est opinio, qui tactus quoslibet
 inter sponfos permittunt, dummodo probabile
 absit pollutionis periculum, dicentes tactus
 oscula futuræ carnalis conjunctionis signa esse
 cui ratione matrimonii consentire jure aliter
 possunt. *Quales* (inquit sanctus Augustinus
de verb. Domini serm. 46.), *eas vultis ad se*
venire, tales & vos debent ipsæ invenire. Quis
 juvenis est, qui non castam velit ducere uxorem?
 Et si accepturus est virginem, quis non intactam
 desideret? *Intactam quæris, intactus esto.* Vir-
 ram quæris, noli esse impurus. *Non enim tu*
potest, & tu non potes. Si fieri non possit, ut
 illa possit. *Quia vero illa potest, doceat te, ut*
fieri potest. Et illa ut possit, *Deus regit,*
tu gloriosior eris, si feceris. Quare gloriosior
 Illam premit parentum custodia, refrœnat in-
 minoris sexus ipsa verecundia. Postremo legem
 met, quas tu non times. Ideo ergo gloriosior
 eris si feceris, quia tu, si feceris, Deum timeas.

Quarta dispositio est casta inter sponfos con-
 versatio: & ut quodlibet vitetur periculum, non
 diu post sponsalia differendum est matrimonium
 ægerrime enim in diuturna inter sponfos con-
 versatione fieri potest, ut ab inhonesto quolibet
 actu ipsi se contineant.

Quinta dispositio est gratiæ status, in quo
 hoc Sacramentum est suscipiendum. Propter
 Ritualia omnia præcipiunt, ut matrimonio

pulandi ad Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramen-
 ta prius accedant, non tamen postrema ante ma-
 trimonii celebrationem dies est expectanda, quia
 forsan sponzorū alteruter non erit absolutionis
 capax, quæ ad plures dies erit differenda. Ma-
 trimonii enim celebrandi necessitas non est suffi-
 ciens ratio, ut Confessarius indignum absolvat,
 atque ita Sacramenti Pœnitentiæ sanctitatem
 violer.

Sexta dispositio est, ut omnes in matrimonii
 celebratione vanitatis & luxu vitentur excessus.
 En sancti Augustini verba: *Absit triumphus
 ethnicorum, absit saltatio, absit impudicitia ver-
 borum, & propitio Deo honeste nascentur sobo-
 les Christianorum. Saltationes enim mundi sunt
 commercia dæmoniorum. In commercio quid fa-
 cit negotiator? dat, & accipit. Videamus er-
 go quid in tali commercio diabolus & det & ac-
 cipiat. Ipse namque spargit dulcedines luxuria-
 rum, ut servitutem innocentium sibi comparet
 animorum. Sed volo ut dicas, & si alii salta-
 verint, tamen ego, qui sum vocatus ad convi-
 vium, modestius me habui, & cum disciplina ex-
 ercui. Quid interest ut lingua taceat, cum per
 aures quoad animam via est, qua impudicitia
 descendat? Redit matrona malis vocibus stimu-
 lata, redit virgo inquinatis auribus, non virgo
 integra, nec mulier maritata, redit turba adole-
 scentium nec dum mulieribus conjuncta, conscien-
 tia lacerata. Tot itaque & talibus conviviis in-
 teresse, fratres, non debetis, ubi est diaboli pom-
 pa, cui jam per Sacramentum Baptismi renun-
 cia-*

ciastis. Sed fortasse aliquis dicet, antiqua
est consuetudo. Quid tu nescis antiquitatem
errorum omnium matrem? Quid enim si
quis sacrificiis coluere figmenta, modo Chris-
torum nova lex nonne gaudet damnasse immu-
simas eorum cæremonias? Sed ego antequam
ista idola frangerentur, antiquos & probos
ros ostendam, qui fuerint disciplinae Dei sub-
quibus & qualibus nuptiis assueverunt jungi.
psit Abrahæ Sara de regione Chaldaea; ac-
Isaac Rebecca filiam Bathuelis de Sina: ac-
Jacob filias Laban de Mesopotamia; ac-
Moyse Sephoram de regione Madiana; ac-
filius Tobiae hortante Angelo alteram Sara
filiam Raguelis de regione Medorum. Ecco
nuptiæ antiquorum, & ut verius dicam, anti-
rum Dei, in quibus nullus invenitur saltim
nec organum palpare, nec cytharam percutere,
nec tibias inflare.

Confessarii itaque, & præcipue Pader-
bos quos sacra vocatio ad curam animarum feru-
ac fructuose obeundam adstrinxit, operam
vent sedulam; ut illis, qui ad Nuptiales Tu-
lamos aspirant, hujusmodi salubres, ac Chris-
no conjuge summopere dignas dispositiones
trimonio præmittendas persuadeant: sic enim
fideles ad exemplum junioris Tobiae in statu
jugali benedictionem divinam de rore cæli
de pinguedine terræ largiter adipiscuntur. Qui
vero non ille, qui bene cæperit, sed qui per-
veraverit, coronandus sit, satagant insuper
flores animorum religiosa quædam monita

illis inculcare, ut, qui pie incæperunt vitam conjugatam, non minori eam pietate prosequantur: saltem ea, quæ modo sequuntur, mature perpendant, & id genus hominibus facienda proponant.

Fidelium matrimonium non est naturalis tantum & civilis societas, ut diximus; sed & christiana societas, & imago rei sanctissimæ, conjunctionis videlicet Christi cum Ecclesia. Hæc liberorum generationi dat operam, non modo ut homines gignant, sed ut geniti filii per Baptismum regenerati Christi membra fiant. Quare christiani conjuges non honeste solum & prudenter, verum etiam pie & sancte vivere debent.

Fidem & amorem maritus & uxor sibi invicem debent; sed christiana fides sit æque ac amor oportet. *Absit, inquit sanctus Augustinus, eum pudicum dici, qui non propter Deum fidem servat uxori.* Christianus quoque sit conjugum amor, nec ex sola amoris suavitate, aut ex civilis legis debito oriatur; altius ascendat oportet, omnique sensualitate & concupiscentia remota, Christi erga Ecclesiam amorem imitetur. Expresse enim inquit sanctus Paulus: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam (Ephes. 5.)*: hic vero amor purissimus est & sanctissimus. Conjugalis amor, qui a natura solum promanat, nec gratus semper est, neque constans; illosque sæpe conspicimus, qui amore duce nupserunt, cito sibi invicem displicere, pristinumque amorem cito in odium verti.

Verum-

Verumtamen fidei exemplum vir præbet uxori. Reddite (inquit sanctus Augustinus verb. Domini serm. 46.), quod exigitis. *Vir a femina exigit castitatem, præbe illi exemplum non verbum. Tu es caput, qua is vide. Haec enim debes ire, qua illi non sit periculosum sequi, imo tu ipse qua vis eam sequi, illuc debes ambulare. Ab imbecilliori sexu exigit fortitudinem carnis concupiscentiam ambo habetis; qui fortior est prior vincat. Et tamen quod dolendum est multi viri a feminis vincuntur: servant castitatem, quam viri servare nolunt, & in illis quod non servant, se viros videri volunt; quare propterea sit fortior sexus, ut eum facilius superjuget inimicus. Lucta est, prælium est, pugna est. Vir fortior femina, vir caput est femina. Femina pugnat & vincit, tu hosti succumbis. Stat corpus, & caput jacet.*

Uxoris curam & sollicitudinem gerat maritus, illam regat, ipsi obsequatur; uxoris suæ dem caput est vir.

Curare debet maritus, ut uxori juxta conditionem suam ad vitam honeste traducendam necessaria tribuat; sed hæc cura non ad vanitatem usque sive supellectilium, sive vestium progressa oportet. Etenim si pretiosas vestes, auro gemis que ornatas, christianis feminis Apostolus Paulus prohibet, non debent mariti hæc vanitatis instrumenta eisdem suppeditare, sed christianæ modestiæ ipsas admonere.

Uxoris item mores, vivendique formam gerere debet maritus. Quare ipsius actiones

ritus consideret, videatque an pie ipsa vivat, an sit in pauperes misericors, an familiam prudenter regat; utrum honestis ludis indulgeat, utrum iram, & ambitionem fugiat, uno verbo an Deo vere serviat.

Denique uxori obsequatur maritus juxta Apostoli Petri monitum, qui ait: *Viri similiter inhabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vitæ (1. Petri 3.).* Alter alterius debent Christiani portare onera, id est sibi invicem donare injurias, (ut inquit sanctus Paulus *Galat. 6.*). At maritus in uxoris suæ tolerandis defectibus adhuc promptior esse debet, quia proximior ipsa est & infirmior, & christiana caritas jubet, ut fortes infirmos ferant. Propterea non debet vir ob singulos uxoris suæ defectus commoveri, si ipsa indignatur, si queritur, si irascitur, aut errat. Sæpius aures oculosve suos vir claudat oportet, ut pacem servet, ne frustra rixetur; juges secus querelæ aderunt, & rixæ, & conjugalis ipsa amara erit societas: quod cavendum esse monet Apostolus inquit: *Nolite amari esse ad illas (Coloss. 3.).*

Uxor vero præter amorem & fidem debet viro suo reverentiam, obedientiam, & obsequium. Apostolus Paulus sic inquit: *Verumtamen & vos singuli unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligit; uxor autem timeat virum suum (Ephes. 5.).* Non aliud hic uxori præcipit Apostolus, quam ut virum suum amet & revereatur, non enim ipsa tamquam dominum debet

debet timere, sed tamquam caput, quo regitur virum suum colere debet, & eidem tamquam Christi imagini honorem tribuere. Viro enim obediatur uxori non invita, sed ex amore magis quam ex timore: quod si eidem non obediatur, noverit se non imitari Ecclesiam, quæ non est, sed libere & libenter Christo obtemperat. Propterea inquit sanctus Augustinus: *Quis sciat obedientem mulierem inobedienti virgini proponendam (De Virgin. cap. 44.)?* Et Apostolus Paulus uxores sic admonet: *Mulieres sicut estote viris sicut oportet in Domino (Eph. 5. 3.)*. Non sufficit ergo ut quomodo viro suo mulier obediatur, sed ei tamquam domino obediatur oportet; idest ut viro suo pareat ut quam Dei vicario, & ut Deo obsequatur, ipsam viro subdidit. At mariti iussa mollia debent & iusta, seu verius inter virum & mulierem partiri debet imperium, ita tamen ut prior uxoris pars sit obedientia. Saræ exemplum Christianis fœminis proponit Apostolus Petrus inquit: *Subiectæ propriis viris, sicut Saræ obediabat Abraham, dominum eum vocans (1. Petri 3.)*. Caveat igitur mulier, ne quomodo virum suum verbis contemnat; etenim & Deo offenderet, & virum ad iracundiam provocaret. Denique debet mulier viro suo obsequi; tamen eidem sic blandiri, ut peccanti adhibere aut ei ad peccandum opem ferat: constantem quidem debet uxor viro contradicere, & audere resistere, si quando Dei legi contraria vir accipiat, aut a vero animarum sponse Christo amando illam avocet.

CAPUT III.

De licito, ac vero usu matrimonii, seu de actu conjugali, ejusque honestate.

Matrimonio vere, ac licite utuntur, qui actum conjugalem eo, quo decet, modo peragunt: neque enim omnia, aut quovis modo agere conjugatis, praesertim Christianis licitum est. Conjugalis actus inter christianos conjuges bonus est & honestus, si ex fine illo fiat, propter quem praecipue matrimonium est institutum. Porro hic finis juxta sanctum Augustinum reliquosque Patres est liberorum procreatio, qui per Baptismum sunt regenerandi. Concupiscentiam carnis (inquit ille de Nuptiis & Concup. lib. I.), qua caro concupiscit adversus spiritum, in usum justitiae convertunt fidelium nuptiae. Habent quippe intentionem generandi regenerandos, ut, qui ex eis saeculi filii nascuntur, in Dei filios renascantur. Proinde nuptiae, quia etiam de illo malo aliquid boni faciunt, gloriantur: quia vero sine illo fieri non potest, erubescunt.

Cum igitur culpabilis non sit generandi intentione concubitus, qui proprie nuptiis imputandus est, quid secundum veniam concedit Apostolus; nisi quod conjuges dum se non continent, debitum alterutro carnis exposcunt, non voluntate protervinitatis, sed libidinis voluptate? Quae tamen voluptas non propter nuptias cadit in culpam, sed propter nuptias accipit veniam. Quocirca etiam hinc sunt laudabiles nuptiae, quia & il-

*Iud, quod non pertinet ad se, ignosci facit
propter se.*

Neque solus est sanctus Augustinus, qui debeat conjugalem actum ob solam voluptatem exercitum veniale esse peccatum, sicut in omnibus suis Libris constanter asserit; sed reliqui etiam Patres illa Apostoli verba explicantes. *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium (1. Cor. 7.)*, idem sentiunt, quemadmodum sanctus Joannes Chrysostomus homilia 22. super Genesim, sanctus Hieronymus libro primo contra Jovinianum, sanctus Gregorius Magnus libro 32. *Moralium in Job* & in responso ad decimam Augustini Anglorum Episcopi interrogationem, & in tertia parte *Pastoralis*; denique Lactantius libro quinto *de Vinarum Institutionum*.

Veteres Scholastici, nempe Magister Sententiarum, sanctus Thomas, sanctus Bonaventura, Richardus, plerique insuper alii magnae auctoritatis viri antiquos Patres sunt secuti; & tunc profecto est horum Doctorum sententiam sequi quam novorum quorundam Scriptorum opinionem, qui conjugii opus ob solam voluptatem exercitum qualibet vacare culpa asserunt. Antiquorum doctrina in hoc fundatur, quod sanctum est Christianorum matrimonium; & de illo loquitur sanctus Paulus: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & in Ecclesia* vel juxta Græcum textum: *in Christum & in Ecclesiam: eis Christus, et eis tunc ecclesia* (*Ephes. 5.*). Unde infertur hoc Sacramentum

Imaginem esse conjunctionis Jesu Christi & Ecclesiae. Porro diviniusne aliquid aut Sanctius ista conjunctione potest excogitari? Quamobrem nonne maxime nitendum est, ut turpes quilibet carnales motus a matrimonio arceantur, quod ejusdem conjunctionis est figura? ipsumque Sacramenti nomen nonne pudicum magis ac sanctum Christianorum matrimonium declarat, quam Ethnicorum? Hinc detestandæ sunt absonæ novorum quorundam Casuistarum opiniones, qui inter conjuges libidini habenas laxant, eaque illis permittunt, quæ sic referre pudor vetat, & quæ Ethnici ipsi damnarent.

In conjugalis actus exercitio non solum venialis culpa committi potest, si ob solam voluptatem id fiat, ut hætenus probatum est; verum etiam mortale peccatum multipliciter potest committi.

Primo si iste actus cum ea frequentia exerceretur, ut neque vir, neque uxor orationi vacare possit. Hoc monet sanctus Petrus inquiens: *Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, ut non impediatur orationes vestrae (1. Petr. 3.).* Et sanctus Paulus expresse ait: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, & non secundum imperium (1. Cor. 7.).* Porro conjugalem actum, ut ait sanctus Augustinus, concedit Apostolus, qui sit non sola causa procreandi, sed etiam aliquando nulla causa procreandi.

quem nuptiæ non fieri cogunt, sed ignosci impetrant; si tamen non ita sit nimius, ut impediat, quæ seposita esse debent, tempora orandi. Hoc tamen non exigere, sed reddere conjugii, ne fornicando damnabiliter peccet, ad personam pertinet conjugalem (*De bono conjug. c. 10.*).

Secundo, quando maritus ita intemperanter uxore sua utitur, ut nullis limitibus se contineat, aut cum alia libidinem suam explere cupiat, aut si cum uxore coire sit paratus, etiam si sua non esset uxor; denique quando conjugii opus tamquam bellua peragit. Quamobrem ait sanctus Augustinus, intemperantem maritum esse quodammodo suæ uxoris adulterum. Et sanctus Hieronymus contra Jovinianum scribens inquit: Nihil foedius, quam uxorem amare quasi adulteram (*Lib. I. cap. ult.*).

Tertio mortale peccatum committit maritus, qui cum uxore gravida concumbit, quando est abortus periculum. Idem sanctus Hieronymus de hujusmodi maritis loquens ait: *Imittuntur saltem pecudes, & postquam uxorum ventris intumuerit, non perdant filios (cap. 15.)*. Ecclesia viros penitentia mulctabat, qui in hanc culpam incidissent.

Quarto juxta celebres plerosque Doctores mortale peccatum est cum uxore coire, quando ipsa fluxum menstruum patitur. Expresse hoc Deus prohibuit in Levitico: *Si coierit cum uxore vir in tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus, & omne stratum in quo dormierit, polluetur (cap. 18.)*. Et iterum: *Ad*

mulierem, quæ patitur menstrua, non accede
 (ibid.). Denique: Qui coierit cum muliere
 in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem
 ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, in-
 terficientur ambo de medio populi tui (cap. 40.).

Sanctus Augustinus ad illa Ezechielis verba:
Vir si fuerit justus, & ad mulierem menstrua-
tam non accesserit (cap. 18.): ait: Hoc Eze-
chiel inter illa præcepta ponit, quæ non figurate
accipienda sunt (lib. 3. de peccat. cap. 12.).
 Ratio hujusce prohibitionis ea est, quia pueri,
 qui sic concipiuntur, lepra aut gravi alio postea
 morbo plerumque laborant. Scholastici, nem-
 pe sanctus Thomas, sanctus Bonaventura, Ale-
 xander Halensis, Richardus, Scotus, Sylvester,
 Petrus Soto, atque Estius hanc sententiam do-
 cent. Attamen sanctus Bonaventura & Sylvester
 addunt, debitum conjugale reddentem peccare
 tantum venialiter; & quamvis veteris legis pec-
 na in lege nova cessarit; tamen præceptum ad-
 huc vigere, tum propter honestatem, tum pro-
 pter infirmitates, quibus sic geniti infantes sunt
 obnoxii.

Quinto immodico conjugalis actus usu mor-
 taliter ille peccat, qui hoc pacto suæ, vel con-
 jugis sanitati notabiliter nocet. Apostolus illos,
 qui matrimonio juncti sunt, sic admonet: *Ut*
sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in
sanctificatione, non in passione desiderii, sicut
gentes quæ ignorant Deum (1. Thess. 4.). Hæc
 verba satis declarant, debere matrimonio jun-
 ctos in ejusdem usu a turpi qualibet actione ab-

horrere; ut ipsorum sit juxta eundem Apolos
 lum: *Honorabile connubium in omnibus, et
 thorus immaculatus (Hebr. 13.)*. Saræ junio-
 ris Tobiae uxoris mariti, quos dæmon suffocavit,
 clare demonstrant, nihil ita Deo esse exofum
 quam in matrimonio intemperantiam; etenim
 uno ore docent sancti Patres, ideo maritos hu-
 ce morte punitos, quia propterea solum duc-
 runt uxorem, ut suæ indulgerent cupiditati.
 Quare junior Tobias ante matrimonii confirma-
 tionem tribus diebus tribusque noctibus Deum
 oravit, uxoremque suam sic est allocutus: *Fi-
 lii Sandtorum sumus; Et non possumus ita conjugari
 sicut gentes quæ ignorant Deum. Deumque oravit
 sic ait: Et nunc Domine scis, quia non luxuria
 causa accipio sororem meam conjugem, sed
 posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen
 tuum in sæcula sæculorum (Tob. 8.)*.

Actum denique conjugalem licite non possunt
 sunt exercere, qui impedimento quodam cer-
 vel dirimente, vel impediante laborant; quibus
 etiam illicitus evadit congressus maritalis, quan-
 do ex parte unius, vel utriusque conjugum
 valore celebrati matrimonii dubium prudens
 oritur: sic enim se manifesto peccandi periculo
 exponerent; ita decernunt Romani Pontifices
 Lucius III. in cap. *Dominus*: de secundis
 ptiis, & Innocentius III. in cap. *Inquisitione*
 de Sent. Excommunic. ita pariter asserit Doctor
 Angelicus in 4. dist. 38. loquens de impedimen-
 to ligaminis. Proin qui dubitat, a petendo
 bito desistat, donec veritatem plenam assequatur.

consultat autem hac super re conscientiae suae arbitrum.

Doctrina hæc multo magis locum habet, si conjuges ante contractum matrimonium gravi dubio circa valorem angebantur: tunc enim opus conjugale omnino foret interdictum, ita, ut neutra pars debitum reddere, vel petere posset: quia possessio, quæ cum mala fide incipit, in dubio de possessione nullum jus tribuit. Si autem una pars tantum ex contrahentibus hujusmodi dubio detineatur, nec diligentiam adhibuit, ut illud purgaret, nec parti alteri quidpiam manifestavit, utatur privilegio bimestri, quousque dubium elucidetur; elapso illo tempore, licet petere non possit stante dubio, reddere debitum tenetur: nec enim poterit partem infontem jure suo privare (a).

(a) Circa honestatem actus conjugalis notandæ veniunt sequentes propositiones damnatæ, ex quibus prima est. *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.* 2da. *copula cum conjugata consentiente marito non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.* 3tia. *non peccat maritus, occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.* Primas duas Innocentius XI. 2. Martii 1679. confixit. Ultimam Alexander VII. 24. Sept. 1665. damnavit. Circa hanc materiam consulatur P. Cuniliati O. P. Tract. 14. c. 7. §. 12. de Sacramentis in Pariculari.